

Declarația Universală a Drepturilor Lingvistice

Preliminarii

Instituțiile și organizațiile neguvernamentale semnatare ale acestei Declarații universale a drepturilor lingvistice, reunite la Barcelona în perioada 6-9 iunie 1996;

Luînd în considerare Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948, care, în preambulul ei, își exprimă „încrederea în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea individului și în drepturile egale dintre bărbați și femei”, și care, în al doilea articol, afirmă că „fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile” fără deosebire de „rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de originea națională sau socială, de avere, de naștere sau de orice altă situație”;

Luînd în considerare Pactul internațional cu privire la drepturile politice și civile din 16 decembrie 1966 (articolul 27) și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din aceeași dată care, în preambulul lor, declară că individul nu poate fi liber dacă nu îi sînt create condițiile care să îi permită să se bucure atît de drepturile civile și politice cît și de drepturile economice, sociale și culturale;

Luînd în considerare Rezoluția 47/135 din 18 decembrie 1992 a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite — Declarația cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice;

Luînd în considerare declarațiile și convențiile Consiliului Europei, cum ar fi Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (articolul 14), Convenția Consiliului de Miniștri al Consiliului Europei din 29 iunie 1992 prin care s-a aprobat Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare, Declarația referitoare la minoritățile naționale a întîlnirii la vîrf a Consiliului Europei din 9 octombrie 1993 și Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale din noiembrie 1994;

Luînd în considerare Declarația de la Santiago de Compostella a PEN Clubului Internațional și Declarația din 15 decembrie 1993 a comitetului de traduceri și drepturi lingvistice a PEN Clubului Internațional privind propunerea organizării unei conferințe mondiale asupra drepturilor lingvistice;

Considerînd că în Declarația de la Recife, Brazilia, din 9 octombrie 1987, cel de-al 12-lea Seminar al Asociației Internaționale pentru dezvoltarea comunicării interculturale a recomandat Organizației Națiunilor Unite adoptarea măsurilor necesare pentru aprobarea și implementarea Declarației Universale a Drepturilor Lingvistice;

Luînd în considerare Convenția 169 a Organizației Internaționale a Muncii din 26 iunie 1989 cu privire la Popoarele Indigene și Tribale din țările independente;

Luînd în considerare Declarația Universală cu privire la drepturile colective ale popoarelor de la Barcelona din mai 1990, care a afirmat că fiecare popor are dreptul să-și exprime și să-și dezvolte propria cultură, limbă și propriul mod de organizare și, în vederea acestui scop, să adopte diferite cadre politice, structuri politice, educaționale, de comunicare și de administrație publică proprii;

Luînd în considerare Declarația finală a Adunării Generale a Federației Internaționale a Profesorilor de limbi moderne de la Pécs (Ungaria), din 16 august 1991, care a recomandat ca drepturile lingvistice să fie considerate printre drepturile fundamentale ale omului;

Luînd în considerare raportul Comisiei pentru Drepturile Omului a Consiliului Economic și Social al Națiunilor Unite din 20 aprilie 1994, cu privire la proiectul de declarație asupra drepturilor popoarelor indigene, care apreciază drepturile individuale în lumina drepturilor colective;

Luînd în considerare proiectul de declarație al Comisiei Interamericane de Drepturile Omului, cu privire la drepturile popoarelor indigene, adoptată în cadrul celei de-a 1278-lea sesiuni din 18 septembrie 1995;

Considerînd că majoritatea limbilor lumii aflate în pericol aparțin comunităților nesuverane și că principalii factori care împiedică dezvoltarea acestor limbi și accelerează înlocuirea lor lingvistică presupun lipsa autoadministrației dar și politica statelor care își impun atît structura politică și administrativă cît și propria limbă;

Considerînd că invazia, colonizarea, ocupația sau celelalte modalități de subjugare politică, economică sau socială implică, de multe ori, impunerea unei limbi străine ori, cel puțin, distorsionează percepțiile privind valoarea limbii materne și dau loc unor atitudini de ierarhizare lingvistică, ceea ce subminează loialitatea vorbitorilor față de limba maternă; și considerînd că limba popoarelor ce și-au dobîndit suveranitatea este înglobată într-un proces de substituire lingvistică datorat unei politici ce favorizează limba fostei puteri imperialiste sau colonizatoare;

Considerînd că universalismul trebuie să se bazeze pe o concepție de diversitate lingvistică și culturală care să triumfe atît asupra tendințelor de omogenizare cît și asupra celor de izolare ca factori de excludere;

Considerînd că, în vederea asigurării unei coexistențe pașnice între comunitățile lingvistice, trebuie stabilite o serie de principii generale care să garanteze promovarea și respectarea tuturor limbilor și folosirea lor în viața publică și privată;

Considerînd că diferiți factori de natură non-lingvistică (istorici, politici, teritoriali, demografici, economici, socio-culturali, socio-lingvistici și din domeniul comportamentelor colective) dau naștere unor probleme care duc la dispariția, marginalizarea sau degradarea numeroaselor limbi și că drepturile lingvistice trebuie, în mod constant, examinate dintr-o perspectivă generală, astfel încît în fiecare caz să poată fi aplicată soluția potrivită;

Conștiente de faptul că o Declarație Universală a Drepturilor Lingvistice este necesară pentru a corecta dezechilibrele lingvistice în vederea asigurării respectului față de fiecare limbă și a dezvoltării lor complete, și pentru stabilirea principiilor necesare unei păci lingvistice juste și echitabile pe plan mondial, considerate factor cheie a conviețuirii sociale;

DECLARĂ CĂ

Preambul

Situația fiecărei limbi, în lumina considerațiilor anterioare, este rezultatul convergenței și al interacțiunii unui întreg șir de factori de natură politico-juridică, ideologică și istorică, demografică și teritorială, economică și socială, culturală, lingvistică și socio-lingvistică, inter-lingvistică, precum și de natură subiectivă.

În momentul de față, acești factori se definesc prin:

- tendința unificatoare seculară a majorității statelor de a reduce diversitatea și de a încuraja atitudinile opuse pluralității culturale și pluralismului lingvistic;

- procesul de mondializare a economiei, deci al pieții informației, al comunicării și al culturii, care bulversează domeniile relațiilor și formele de interacțiune ce garantează coeziunea internă a fiecărei comunități lingvistice;

- modelul de creștere economică promovat de grupurile economice transnaționale, care pretind că identifică dereglarea cu progresul, și individualismul competitiv cu libertatea, ceea ce generează grave și crescînde inegalități economice, sociale, culturale și lingvistice;

Amenințările care pîndesc azi comunitățile lingvistice, fie că este vorba despre absența autonomiei politice, despre o populație puțin numeroasă, dispersată, sau parțial dispersată, despre o economie precară, o limbă non-codificată sau un model cultural opus modelului predominant, fac ca numeroase limbi să nu poată supraviețui și să nu se poată dezvolta, dacă următoarele obiective fundamentale nu vor fi luate în considerare:

Pe plan politic, conceperea unei organizări a diversității lingvistice care să permită participarea efectivă a comunităților lingvistice la acest nou model de dezvoltare.

Pe plan cultural, construirea compatibilității depline a spațiului de comunicare mondial prin participarea echitabilă a tuturor popoarelor, a tuturor comunităților lingvistice și a tuturor indivizilor la procesul de dezvoltare.

Pe plan economic, sprijinirea unei dezvoltări durabile, bazată pe participarea tuturor și pe respectarea echilibrului ecologic al societăților precum și pe raporturi echitabile între toate limbile și toate culturile.

Din aceste motive, prezenta Declarație consideră ca punct de plecare comunitățile lingvistice și nu statele. Ea se înscrie în contextul întăririi instituțiilor internaționale capabile să garanteze o dezvoltare durabilă și echitabilă pentru întreaga umanitate, urmărind concomitent obiectivul de a încuraja crearea unui cadru politic pentru diversitatea lingvistică bazată pe respect reciproc, coexistență armonioasă și apărarea interesului general.

Titlu preliminar

Precizări conceptuale

Articolul 1

1. Prezenta declarație consideră drept *comunitate lingvistică* orice societate umană care, stabilită istoric într-un spațiu determinat, recunoscut sau nu, se identifică drept popor și care și-a dezvoltat o limbă comună ca mijloc natural de comunicare și coeziune culturală între membrii săi. Expresia „*limbă proprie unui teritoriu*” desemnează idiomul comunității stabilite istoric pe același teritoriu.

2. Prezenta declarație are ca punct de plecare principiul conform căruia drepturile lingvistice sînt în același timp drepturi individuale și colective, și adoptă ca punct de referință a drepturilor lingvistice depline cazul unei comunități lingvistice istorice în cadrul propriului teritoriu, considerat a fi nu numai aria geografică în care această comunitate trăiește, ci și spațiul social și funcțional indispensabil pentru dezvoltarea deplină a limbii. Din această premiză decurge progresia sau continuarea drepturilor grupurilor lingvistice menționate la punctul 5 al prezentului articol, precum și cele ale persoanelor care trăiesc în afara teritoriului comunității lor.

3. În concordanță cu finalitatea enunțată a prezentei Declarații, sînt considerate a fi în propriul teritoriu și aparținînd unei comunități lingvistice grupurile:

- i) separate de restul comunității lor prin frontiere politice sau administrative;
- ii) stabilite istoric într-un spațiu geografic redus, înconjurat de membrii altor comunități lingvistice; sau
- iii) instalate într-un spațiu geografic pe care îl împart cu membrii altor comunități lingvistice avînd antecedente istorice echivalente.

4. Prezenta Declarație consideră, de asemenea, drept comunități lingvistice în teritoriu istoric propriu popoarele nomade în spațiile lor istorice de migrare sau popoarele stabilite în spații dispersate din punct de vedere geografic.

5. Prezenta Declarație consideră drept *grup lingvistic* orice grup social avînd aceeași limbă, stabilit în spațiul teritorial al unei alte comunități lingvistice, fără a avea antecedente istorice echivalente, acesta fiind cazul imigranților, refugiaților, al persoanelor exilate sau al membrilor diasporelor.

Articolul 2

1. Prezenta Declarație consideră că, atunci cînd mai multe comunități sau grupuri lingvistice împart același teritoriu, drepturile formulate în prezenta Declarație trebuie să fie exercitate pe baza respectului reciproc și să fie protejate prin garanții democratice maxime.

2. În vederea stabilirii unui echilibru socio-lingvistic satisfăcător, adică pentru a defini o relație adecvată între respectivele drepturi ale acestor comunități sau grupuri lingvistice și cele ale persoanelor care le compun, este necesar să se ia în considerare factori diferiți de antecedentele lor istorice pe teritoriul dat și voința lor exprimată în mod democratic. Printre acești factori, a căror luare în considerație poate presupune un tratament compensatoriu, vizînd o reechilibrare, se numără caracterul forțat al migrațiilor care a dus la coexistența diferitelor comunități sau grupuri și la gradul lor de precaritate politică, socio-economică și culturală.

Articolul 3

1. Prezenta Declarație consideră că drepturi personale inalienabile, ce pot fi exercitate în orice situație:

- dreptul de a fi recunoscut ca membru al unei comunități lingvistice;
 - dreptul de a folosi limba maternă atît în cerc privat cît și în public;
 - dreptul la folosire a propriului nume;
 - dreptul de a întreține relații și de a se asocia cu ceilalți membri ai comunității lingvistice de aceeași origine;
 - dreptul de a păstra și dezvolta propria cultură;
- și toate celelalte drepturi legate de limbă, recunoscute prin Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966 și prin Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din aceeași dată.

2. Prezenta Declarație consideră că drepturile colective ale grupurilor lingvistice pot include, în afara drepturilor vizate în articolul precedent și în conformitate cu dispozițiile de la punctul 2 al articolului 2:

- dreptul fiecărui grup la învățarea propriei limbi și culturi;
- dreptul fiecărui grup de a dispune de servicii culturale;
- dreptul fiecărui grup la o prezență echitabilă a limbii și culturii sale în mass-media;
- dreptul fiecărui membru al unui grup dat de a i se răspunde în propria sa limbă în relațiile sale cu oficialitățile și în relațiile socio-economice.

3. Drepturile persoanelor și ale grupurilor lingvistice menționate anterior nu vor afecta în nici un caz relațiile lor cu comunitatea limbii “gazdă” sau integrarea lor în această comunitate. Nu se va putea aduce atingere, pe de altă parte, comunității gazdă sau membrilor acesteia să-și folosească propria limbă în public fără restricție, pe întregul lor teritoriu.

Articolul 4

1. Prezenta Declarație consideră că persoanele care își stabilesc reședința într-un teritoriu al unei comunități lingvistice diferite de a lor au dreptul și datoria de a avea o atitudine *integrativă* în respectiva

comunitate. *Integrarea* este definită ca o socializare complementară a unor persoane în așa fel încât ele să-și păstreze caracteristicile originare ale culturii lor împărțind în același timp cu societatea primitoare destule referințe, de valori și de comportament, pentru a nu adăuga noi dificultăți membrilor comunității gazdă în viața lor socială și profesională.

Prezenta Declarație consideră, pe de altă parte, că *asimilarea* — adică fenomenul de aculturare a persoanelor în societatea primitoare, prin înlocuirea caracteristicilor originare ale culturii lor cu referințele, valorile și formele de comportament ale societății gazdă — nu va putea fi, în nici un caz, forțată sau indusă, ea poate fi numai rezultatul unei alegeri libere.

Articolul 5

Prezenta Declarație pornește de la principiul că drepturile tuturor comunităților lingvistice sînt egale și independente de statutul lor juridic sau politic, ca limbă oficială, regională sau minoritară; expresiile „limbă regională” și „limbă minoritară” nu sînt folosite în prezenta Declarație, pentru că se recurge frecvent la acestea pentru a restrînge drepturile unei comunități lingvistice, chiar dacă recunoașterea unei limbi ca minoritară sau regională poate uneori să înlesnească exercitarea anumitor drepturi.

Articolul 6

Prezenta Declarație apreciază că o limbă nu poate fi considerată ca specifică unui teritoriu sub pretextul că este limba oficială a statului sau că a fost folosită în mod tradițional în spațiul respectiv, în scopuri administrative sau pentru anumite activități culturale.

Titlul I

Principii generale

Articolul 7

1. Fiecare limbă este expresia unei identități colective și a unei modalități distincte de percepere și descriere a realității și prin urmare ea trebuie să poată beneficia de condițiile necesare dezvoltării depline în toate domeniile.

2. Fiecare limbă este o realitate constituită colectiv și ea este pusă la dispoziția membrilor unei comunități ca instrument de coeziune, identificare, comunicare și expresie creativă în sînul acesteia.

Articolul 8

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul să-și organizeze și să-și administreze propriile resurse în scopul asigurării folosirii propriei limbi în toate domeniile vieții sociale.

2. Orice comunitate lingvistică are dreptul de a dispune de mijloacele necesare pentru a asigura transmiterea și continuitatea limbii sale.

Articolul 9

Orice comunitate are dreptul să-și codifice, să-și standardizeze, să-și ocrotească, să-și dezvolte și să-și promoveze propriul sistem lingvistic, fără interferențe induse sau forțate.

Articolul 10

1. Toate comunitățile lingvistice sînt egale în drepturi.

2. Prezenta Declarație consideră că orice discriminare față de o comunitate lingvistică, bazată pe criterii precum gradul de suveranitate politică, situația socială, economică etc. sau pe nivelul de codificare, actualizare sau modernizare, care aduc atingere limbii sale, este inadmisibilă.

3. În aplicarea principiului egalității vor fi luate toate măsurile necesare pentru ca această egalitate să fie efectivă.

Articolul 11

Orice comunitate lingvistică are dreptul să dispună de mijloace de traducere în ambele sensuri care să garanteze exercitarea drepturilor conținute în prezenta Declarație.

Articolul 12

1. Orice persoană are dreptul să-și desfășoare activitățile publice în propria-i limbă în măsura în care aceasta este și limba teritoriului său de domiciliu.

2. Orice persoană are dreptul de a-și folosi limba în sfera personală sau familială.

Articolul 13

1. Orice persoană are dreptul de a învăța limba teritoriului în care domiciliază.

2. Orice persoană are dreptul să fie poliglotă și să cunoască și să folosească limba cea mai potrivită pentru dezvoltarea sa personală sau mobilitatea sa socială, fără a aduce prejudicii garanțiilor stabilite de prezenta Declarație în folosirea publică a limbii specifice teritoriului respectiv.

Articolul 14

Prevederile prezentei Declarații nu pot fi interpretate sau folosite în detrimentul oricărei alte norme sau practici prevăzută de un regim intern sau internațional mai favorabil folosirii unei limbi în teritoriul care îi este propriu.

Titlul al doilea

Regimul lingvistic general

Secțiunea I

Administrația publică și organismele oficiale

Articolul 15

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul la folosirea limbii sale ca limbă oficială pe propriul său teritoriu.
2. Orice comunitate lingvistică are dreptul ca actele juridice și administrative, documentele publice și private și inscripționările în registrele publice realizate în limba teritoriului să fie considerate valabile și efective și ca nimeni să nu poată pretexta necunoașterea sa.

Articolul 16

Orice membru al unei comunități lingvistice are dreptul de a-și folosi propria limbă în raporturile sale cu autoritățile publice și să i se răspundă în această limbă. Acest drept se aplică în egală măsură în relațiile cu administrația centrală, teritorială, locală sau suprateritorială cu competențe pe teritoriul căruia această limbă îi este proprie.

Articolul 17

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul de a avea la dispoziție și de a obține în limba sa maternă orice document oficial util pe teritoriul căruia această limbă îi este proprie, indiferent dacă aceste documente sînt pe suport de hîrtie, pe suport magnetic sau pe orice alt suport.
2. Toate formularele, modelele sau alte documente administrative emise pe suport de hîrtie, pe suport magnetic sau pe orice alt tip de suport de către administrația publică trebuie să fie redactate și puse la dispoziția publicului în toate limbile teritoriilor acoperite de serviciile însărcinate cu eliberarea lor.

Articolul 18

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul de a cere ca legile și celelalte prevederi juridice care o privesc să fie publicate în limba proprie teritoriului lor.
2. Autoritățile publice care au în domeniul lor de acțiune mai mult de o limbă teritorială istorică, au obligația să publice toate legile și prevederile de interes general, în aceste limbi, indiferent dacă vorbitorii acestora înțeleg sau nu alte limbi.

Articolul 19

1. Adunările reprezentanților trebuie să adopte ca limbă(-i) oficială(-e) limba sau limbile vorbite istoric în teritoriul pe care îl reprezintă.
2. Acest drept privește în mod egal limbile comunităților dispersate, vizate de paragraful 4, articolul 1.

Articolul 20

1. Orice persoană are dreptul de a folosi în tribunale, oral sau în scris, limba istoric vorbită pe teritoriul pe care sînt situate acestea. Tribunalele sînt obligate să folosească în procedurile interne limba specifică teritoriului. Dacă sistemul juridic al statului impune ca procedura să continue în afara teritoriului de origine al justițiabilului, limba de origine trebuie totuși menținută.
2. În toate cazurile, fiecare persoană are dreptul să fie judecată într-o limbă pe care să o poată înțelege și să o vorbească sau să obțină asistența gratuită a unui interpret.

Articolul 21

Orice comunitate lingvistică are dreptul să ceară ca inscripționările în registrele publice să fie efectuate în limba proprie teritoriului.

Articolul 22

Orice comunitate lingvistică are dreptul să ceară ca orice act notarial sau oficial emis de un notar public să fie redactat în limba proprie teritoriului care este de resortul acestui funcționar public.

Secțiunea II

Învățământul

Articolul 23

1. Învățământul trebuie să contribuie la favorizarea capacității de liberă exprimare lingvistică și culturală a comunității lingvistice în teritoriul în care se desfășoară.

2. Învățământul trebuie să contribuie la menținerea și dezvoltarea limbii vorbite de către comunitatea lingvistică din teritoriul în care se desfășoară.

3. Învățământul trebuie să servească întotdeauna diversitatea lingvistică și culturală și să favorizeze stabilirea unor relații armonioase între diferitele comunități lingvistice ale întregii lumi.

4. Ținând cont de cele de mai sus, orice persoană are dreptul să învețe limba pe care o dorește.

Articolul 24

Orice comunitate lingvistică are dreptul să decidă gradul în care limba sa să fie prezentă, ca limbă de circulație sau ca obiect de studiu, la orice nivel de învățământ din cadrul teritoriului său: preșcolar, primar, gimnazial, liceal, tehnic și profesional, universitar, precum și al formării adulților.

Articolul 25

Orice comunitate lingvistică are dreptul de a dispune de toate resursele umane și materiale necesare asigurării gradului dorit al prezenței limbii sale la toate nivelele de învățământ din teritoriul său: cadre pregătite corespunzător, metode pedagogice adecvate, manuale, finanțări, spații și echipamente, mijloace tehnice tradiționale și tehnologie de vîrf.

Articolul 26

Orice comunitate lingvistică are dreptul la un învățământ care să permită tuturor membrilor săi să obțină o stăpînire totală a propriei limbi, astfel încît să o poată folosi în toate domeniile de activitate, precum și la cea mai bună cunoaștere posibilă a oricărei alte limbi pe care doresc să o învețe.

Articolul 27

Orice comunitate lingvistică are dreptul la un învățământ care să permită membrilor săi să acumuleze cunoștințe lingvistice legate de propriile lor tradiții culturale, cum ar fi limba literară sau de cult, în trecut limbi obișnuite ale comunității sale.

Articolul 28

Orice comunitate lingvistică are dreptul la un învățământ care să permită membrilor săi însușirea de cunoștințe aprofundate privind moștenirea lor culturală (istorie și geografie, literatură etc.), precum și cea mai înaltă pregătire posibilă privind orice altă cultură pe care doresc să o cunoască.

Articolul 29

1. Orice persoană are dreptul să beneficieze de învățământ în limba sa proprie pe teritoriul pe care trăiește.

2. Acest drept nu exclude dreptul de a accede la cunoașterea orală sau scrisă a oricărei limbi ce i-ar putea servi ca instrument de comunicare cu celelalte comunități lingvistice.

Articolul 30

Limba și cultura fiecărei comunități lingvistice trebuie să fie obiect de studiu și cercetare la nivel universitar.

Secțiunea III

Nume de persoane

Articolul 31

Orice comunitate lingvistică are dreptul de a-și păstra și folosi propriul sistem onomastic în orice domeniu și orice ocazie.

Articolul 32

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul să folosească toponimicele în limba proprie teritoriului dat, oral sau în scris, în toate domeniile, fie private, publice sau oficiale.

2. Orice comunitate lingvistică are dreptul de a stabili, de a păstra și de a revizui toponimia autohtonă. Aceasta nu poate fi nici suprimată, nici deformată sau adaptată în mod arbitrar, nici înlocuită în cazul schimbării conjuncturii politice sau de altă natură.

Articolul 33

Orice comunitate lingvistică are dreptul de a se denumi în propria limbă. În consecință, orice traducere în alte limbi va evita denominările ambigue sau peiorative.

Articolul 34

Orice persoană are dreptul de a-și folosi antroponimicul în limba sa proprie în toate domeniile și are dreptul la transcrierea sa fonetică, pe cât de fidelă cu putință, într-un alt sistem grafic, dacă este nevoie.

Secțiunea IV

Mass-media și noile tehnologii

Articolul 35

Orice comunitate lingvistică are dreptul de a decide care să fie gradul prezenței limbii sale în mediile de comunicare din teritoriul său, fie că este vorba despre media locale și tradiționale sau despre cele cu o răspândire mai largă, ori cele care folosesc o tehnologie mai avansată, indiferent de sistemul de distribuție sau de mijlocul de transmisie folosit.

Articolul 36

Orice comunitate lingvistică are dreptul de a dispune de toate resursele umane și materiale necesare pentru a asigura nivelul dorit al prezenței limbii sale și al liberei exprimări culturale în mass-media din teritoriul său: personal corespunzător calificat, finanțare, spații și echipamente, mijloace tehnice tradiționale și tehnologie de vîrf.

Articolul 37

Orice comunitate lingvistică are dreptul să primească, prin mijloacele de comunicare în masă, informații aprofundate despre moștenirea sa culturală (istorie și geografie, literatură etc), precum și cel mai înalt nivel de informații cu putință despre orice altă cultură pe care membrii săi doresc să o cunoască.

Articolul 38

Limbile și culturile tuturor comunităților lingvistice trebuie să aibă parte de un tratament echitabil și non-discriminatoriu din partea mijloacelor de comunicare din întreaga lume.

Articolul 39

Comunitățile vizate în paragrafele 3 și 4 ale articolului 1 din prezenta Declarație, precum și grupurile menționate în paragraful 5 al aceluiași articol, au dreptul la o reprezentare echitabilă a limbii lor în mijloacele de comunicare din teritoriul în care sînt stabilite sau unde se deplasează. Exercițarea acestui drept trebuie să fie armonizată cu exercițarea drepturilor celorlalte grupuri sau comunități lingvistice din teritoriu.

Articolul 40

Orice comunitate lingvistică are dreptul de a dispune de echipamente de informatică adaptate sistemului lingvistic propriu, precum și mijloace și produse informatice în limba sa, pentru a profita din plin de potențialul oferit de aceste tehnologii în libera exprimare, în educație, comunicație, editare, traducere și, în general, în tratarea informației și răspîndirea culturii.

Secțiunea V

Cultura

Articolul 41

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul de a-și folosi limba, de a o păstra și de a o întări prin toate modalitățile de exprimare culturală.

2. Exercițarea acestui drept trebuie să poată fi dezvoltată deplin fără ca spațiul comunității avute în vedere să fie ocupat în mod hegemonic de o cultură străină.

Articolul 42

Orice comunitate lingvistică are dreptul la dezvoltare deplină în cadrul propriului domeniu cultural.

Articolul 43

Orice comunitate lingvistică are dreptul să acceadă la operele produse în limba sa.

Articolul 44

Orice comunitate lingvistică are dreptul să acceadă la programe interculturale, cu ajutorul difuzării unui nivel informațional suficient și prin sprijinul acordat învățării limbii de către străini sau acelora de traducere, de dublaj, de postsincronizare și de subtitrare.

Articolul 45

Orice comunitate lingvistică are dreptul să pretindă ca limba proprie teritoriului să ocupe un loc prioritar în cadrul manifestărilor și serviciilor culturale (biblioteci, videoteci, cinematografe, teatre, muzee, arhive, folclor, industrii culturale și toate celelalte expresii ale vieții culturale).

Articolul 46

Orice comunitate lingvistică are dreptul de a-și ocroti patrimoniul lingvistic și cultural, inclusiv manifestările sale materiale precum arhivele, operele și lucrările de artă, realizările arhitecturale și monumentele istorice sau inscripțiile în propria limbă.

Secțiunea VI

Domeniul socio-economic

Articolul 47

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul să stabilească folosirea limbii sale în toate activitățile socio-economice ale teritoriului în care trăiește.

2. Orice membru al unei comunități lingvistice are dreptul să dispună în limba sa de toate resursele necesare desfășurării activității sale profesionale, cum ar fi documentele și lucrările de referință, instrucțiunile de folosire, formularele de toate tipurile, precum și materiale și produse informatice.

3. Folosirea altor limbi în acest domeniu nu poate fi pretinsă decât în măsura în care este justificată de natura activității profesionale în cauză. În nici un caz, o altă limbă de apariție mai recentă nu poate restrânge sau suprima folosirea limbii proprii teritoriului.

Articolul 48

1. Pe teritoriul propriei comunități lingvistice, orice persoană are dreptul să-și folosească limba proprie, cu deplină valoare juridică, în toate tipurile de tranzacții economice, precum cumpărarea sau vânzarea de bunuri sau servicii, operațiunile bancare, polițele de asigurare, contractele de muncă și altele.

2. Nici o clauză din aceste acte private nu poate să excludă sau să limiteze folosirea unei limbi pe propriul teritoriu.

3. Pe teritoriul propriei comunități lingvistice, orice persoană are dreptul de a dispune în limba sa de documentele necesare realizării operațiunilor mai sus menționate, precum: imprimare, cecuri, contracte, facturi, borderouri, comenzi și altele.

Articolul 49

Pe teritoriul propriei comunități lingvistice, orice persoană are dreptul să-și folosească limba în orice tip de organizații socio-economice, precum sindicatele muncitorești sau patronale și asociațiile sau breslele profesionale.

Articolul 50

1. Orice comunitate lingvistică are dreptul de a pretinde prezența predominantă a limbii sale în publicitate, pe firmele comerciale, pe indicatoare și, în general, în tot ceea ce reprezintă imaginea țării.

2. Pe teritoriul propriei comunități lingvistice, orice persoană are dreptul de a beneficia, în limba sa proprie, de informații complete, orale sau scrise, privind produsele și serviciile pe care le propun întreprinderile comerciale, aceasta presupunând atât instrucțiunile de folosire cât și etichetele, listele de ingrediente, publicitatea, garanțiile și altele.

3. Toate indicațiile publice privind securitatea persoanelor trebuie să fie exprimate în limba proprie teritoriului dat în condiții care să nu fie inferioare celor de care se bucură oricare altă limbă.

Articolul 51

1. Orice persoană are dreptul să folosească limba proprie teritoriului în relațiile sale cu firmele, întreprinderile comerciale și organismele private și să pretindă să i se răspundă în aceeași limbă.

2. Orice persoană are dreptul, în calitate de client, consumator sau utilizator, să pretindă să fie informat, oral sau în scris, în limba proprie teritoriului în instituțiile deschise pentru public.

Articolul 52

Orice persoană are dreptul să-și exercite activitățile profesionale în limba proprie teritoriului, cu excepția cazului în care funcțiile inerente serviciului pretind folosirea altor limbi, cum este cazul profesorilor de limbi străine, al traducătorilor sau al ghizilor.

Dispoziții adiționale

Prima

Autoritățile publice, în domeniile lor de activitate, sînt datoare să ia toate măsurile pentru aplicarea drepturilor proclamate în prezenta Declarație. Mai precis, vor trebui să fie destinate fonduri internaționale pentru sprijinirea exercitării drepturilor lingvistice ale comunităților care duc lipsă, în mod evident, de resurse. Autoritățile publice, de exemplu, trebuie să acorde ajutorul necesar în codificarea, transcrierea și predarea limbilor diverselor comunități, precum și în folosirea lor în administrație.

A doua

Autoritățile publice sînt datoare să vegheze ca autoritățile, organizațiile și persoanele în cauză să fie informate în privința drepturilor și a datoriilor ce decurg din prezenta Declarație.

A treia

Autoritățile publice trebuie să prevadă, în acord cu legislația în vigoare, sancțiunile care să pedepsească violarea drepturilor lingvistice vizate prin prezenta Declarație.

Dispoziții finale

Prima

Prezenta Declarație propune crearea unui *Consiliu al Limbilor* în cadrul Organizației Națiunilor Unite. Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite îi revine sarcina de a crea acest Consiliu, de a-i defini funcțiile și de a-i numi membrii. Ține de asemenea de îndatoririle sale crearea organismului de drept internațional însărcinat cu apărarea comunităților lingvistice în lumina drepturilor recunoscute în prezenta Declarație.

A doua

Prezenta Declarație propune și promovează crearea unei *Comisii mondiale a drepturilor lingvistice*, organism consultativ neoficial, alcătuit din reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale și ai altor organizații preocupate de problema drepturilor lingvistice.

Barcelona, iunie 1996